

ARBITRAŻ

Rodzące się między ludźmi spory i konflikty nie zawsze muszą być rozstrzygane w ramach tradycyjnego postępowania sądowego. Polski system prawny przewiduje bowiem inne, tj. pozasądowe formy rozstrzygania sporów. Jedną z tych alternatywnych dróg stanowi arbitraż. Cieszy się on popularnością szczególnie wśród przedsiębiorców.

Na początku należy zaznaczyć, że korzystając z arbitrażu, finalnie spotykamy się z rozstrzygnięciem sporu, a nie z jego rozwiązaniem. Rozwiązanie jest bowiem charakterystyczne dla instytucji mediacji oraz koncyliacji. W odróżnieniu od tych dwóch form rozwiązywania sporów, arbitraż ma na celu jego rozstrzygnięcie, ale nie przez sąd. Istotą arbitrażu jest natomiast powierzenie przez strony sporu, na podstawie umowy (zapis na sąd polubowny), kompetencji do jego rozstrzygnięcia wybranym osobom, specjalistom w dziedzinie, której spór dotyczy. Spór jest rozstrzygany przez tzw. Sąd Polubowny, inaczej zwany Sądem Arbitrażowym. Są to dwie nazwy tej samej instytucji.

Sędziami Sądu Arbitrażowego są tzw. arbitrzy, którzy mogą być członkiem zespołu orzekającego (trybunału arbitrażowego), albo występować jako arbiter jedyny, jeżeli orzeka jednoosobowo. Jeśli strony nie postanowiły inaczej, skład orzekający składa się z trzech arbitrów. Powołują ich strony lub wskazane przez strony osoby trzecie. Jeśli natomiast strony nie dokonają powołania arbitrów, zostaną oni wyznaczeni przez Radę Arbitrażową albo inny organ nominacyjny danego sądu polubownego.

Arbitrem może zostać każda osoba, która ma pełną zdolność do czynności prawnych i jest pełnoletnia, bez względu na obywatelstwo. Arbitrem nie może być jedynie czynny sędzia państwowy. Czasem również bywa tak, że strony, albo niektóre sądy stawiają dodatkowe wymogi wobec potencjalnych arbitrów. Mogą to być wymogi takie jak np. kwalifikacje przydatne do pełnienia funkcji arbitra, wiek, nieskazitelny charakter, doświadczenie, znajomość języków, narodowość itp.

Warto również pamiętać o tym, że wybranego arbitra można zmienić. Jest to możliwe w wypadku jego śmierci, ustąpienia, wyłączenia, odwołania przez strony lub Radę Arbitrażową, a także w razie odmowy lub niemożności zawarcia umowy z arbitrem.

Jeśli chcemy poddać naszą sprawę pod arbitraż, mamy trzy możliwości. Możliwe jest:

- 1) dokonanie zapisu na sąd polubowny w umowie,
- 2) zawarcie dodatkowej umowy o poddaniu się pod arbitraż w momencie pojawienia się sporu (kompromis),
- 3) wprowadzenie klauzuli arbitrażowej do statutu spółki, fundacji, stowarzyszenia.

Zapis na sąd polubowny jest inaczej zwany klauzulą arbitrażową. Jest to umowa o poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Jeśli chodzi o jej elementy, to musi być w niej wskazany przedmiot sporu (o co się spieramy) lub stosunek prawny (np. umowa), z którego spór wyniknął lub może wyniknąć. Należy również wyjaśnić, że klauzula arbitrażowa jest formą zapisu na sąd polubowny, która dotyczy sporów mogących powstać w przyszłości. Należy podkreślić ten fakt, ponieważ można się również zetknąć z pojęciem klauzuli kompromisarskiej. Różnica pomiędzy nią a klauzulą arbitrażową polega natomiast na tym, że dotyczy ona nie ewentualnych przyszłych sporów, ale takich które już istnieją.

Klauzulę można zamieścić w zawieranej umowie, fakturze, rachunku, statucie, wymianie korespondencji, na piśmie. Dopuszczalne jest nawet zamieszczenie jej, zawarcie jej w innym możliwym

do utrwalenia środka komunikacji, takim jak Internet, korespondencja mailowa, telegramowa lub nawet za pomocą rozmów telefonicznych nagranych za zgodą stron. Zwykle zamieszcza jest na końcu pisma, ale tak, aby stanowiła jego integralną część. Może mieć też formę aneksu do umowy. Jeśli chodzi natomiast o jej brzmienie, to należy pamiętać, że ma ono wpływ na przebieg postępowania. Przykładowo może brzmieć w następujący sposób: „Wszelkie spory, wynikające z niniejszej umowy lub powstające w związku z nią, będą rozstrzygane przez (nazwa stałego sądu polubownego z podaniem jego siedziby) stosownie do regulaminu tego Sądu.” Można do tego dodać: „obowiązującego w dacie wniesienia pozwu”. Klauzula może zawierać w sobie również dodatkowe postanowienia, tj. np. liczbę arbitrów, miejsce postępowania, język itd. Najczęstszym błędem popełnianym przy sporządzaniu klauzul jest uprzywilejowanie jednej ze stron, np. możliwość zmiany treści zapisu przez jedną tylko stronę albo np. wskazanie więcej niż jednego sądu. Takich błędów należy się wystrzegać.

Porównując tradycyjne postępowanie przed Sądem Powszechnym a przed Sądem Arbitrażowym, trzeba powiedzieć, że w postępowaniu przed tym drugim, wpływ stron na przebieg postępowania jest bardzo duży. Mogą one bowiem wybrać: konkretny sąd polubowny, skład arbitrów, sposób ich powołania, miejsce i czas postępowania, zasady rozstrzygania sporu, a nawet określić liczbę instancji postępowania, jeśli nie chcą poprzestać na jednej. Poza tym zalet arbitrażu jest o wiele więcej. Można wymienić zalety tj. prostsza procedura postępowania, niższe i przewidywalne z góry koszty, jednoinstancyjność i szybkość postępowania. Rozprawy odbywają się w kameralnej atmosferze. Arbitraż jest dyskretny, postępowanie poufne, które gwarantuje też poszanowanie interesów obu stron i tajemnic handlowych. Arbitrzy rozumieją biznes lepiej, niż sędziowie państwowi. Mogą być wybrani do sprawy stosownie do swojej specjalizacji i doświadczenia. Jednak ze względu na fakt, że arbitraż nie jest obecnie tak popularny, grono doświadczonych arbitrów jest stosunkowo wąskie. Kolejną wadą może być fakt, że wyrok jest ostateczny i w zasadzie nie ma od niego odwołania.

Decydując się na rozstrzygnięcie sporu przy wykorzystaniu instytucji arbitrażu, należy pamiętać o kosztach takiego postępowania. Wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania arbitrażowego przed Sądem Polubownym przy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej wynosi 10 000 zł oraz dodatkowo należny podatek VAT. Natomiast w przypadku, gdy w sprawie o prawa majątkowe wartość przedmiotu sprawy przekracza 200 000 zł, wysokość opłaty za przeprowadzenie postępowania wynosi 5% wartości przedmiotu sprawy oraz należny podatek VAT, jednak nie może być to więcej niż 100 000 zł (wliczając podatek VAT). Natomiast w sprawach rozstrzyganych w składzie jednoosobowym wysokość opłaty wynosi 50% należnej opłaty. Opłatę za arbitraż uiszcza się przed złożeniem pozwu na konto bankowe Prokuraturii Generalnej RP. Przelew taki należy zatytułować „Opłata za arbitraż”.

Podobnie jak w sądzie powszechnym, Sąd Arbitrażowy bada sprawę na rozprawie, analizuje przedstawione dowody, w tym przesłuchuje świadków. Jednak te dwa postępowania zasadniczo się różnią. W postępowaniu przed Sądem Polubownym strony mogą ustalić sposób prowadzenia postępowania dowodowego, np.: korzystać z prywatnych biegłych lub nawet przesłuchiwać ich przed sądem. Na rozprawie obecni są arbitrzy, strony oraz ewentualnie pełnomocnicy stron. Na rozprawę nie mają dostępu osoby trzecie. Arbitrzy zobowiązani są do dochowania poufności tak więc fakt sporu, jego przebieg oraz wynik nie będzie znany nikomu spoza grona jego uczestników. Co ciekawe i interesujące, strony podczas rozprawy siedzą wygodnie i składają wyjaśnienia na siedząco. Miejscem rozprawy jest sala wybranej izby handlowej, a pełnomocnicy nie muszą ubierać togi. Na każdą prośbę stron można zarządzić przerwę. Można częstować się kawą i herbatą. Jest to na pewno bardziej komfortowa atmosfera, niż podczas tradycyjnego postępowania sądowego.

Podstawa prawna:

- *Kodeks postępowania cywilnego – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Dz.U Nr 16, poz. 93, z późn. zm.,*

- *Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz.U Nr 167, poz. 1398,*

Zadanie realizowane przez Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej CIVIS SUM, finansowane ze środków przekazanych przez miasto Zielona Góra na podstawie umowy o powierzenie realizacji zadania publicznego pn. „Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i punktu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz realizacja zadań z zakresu edukacji prawnej w mieście Zielona Góra w 2021 r.”